

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

10.12.2025

Hygieniakäytännöt varhaiskasvatuksessa

Ohjeen tarkoituksena on luoda Etelä-Pohjanmaan varhaiskasvatusyksiköille yhteiset hygieniakäytännöt helpottamaan ja yhtenäistämään toimintoja. Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia ja terveyttä. Varhaiskasvatusyksiköissä lasten tiiviin yhdessäolon vuoksi sekä lapset että henkilökunta sairastuvat usein infektiosairauksiin. Taudit tarttuvat mm. hengitysteiden ja käsien välityksellä. Useimmat infektiot tarttuvat jo ennen oireiden ilmaantumista. Mitä pienemmistä lapsista on kyse, sitä herkemmin infektiot tarttuvat. Tehokkailla päivittäisillä hygieniakäytännöillä voidaan ehkäistä ja vähentää lasten tartuntatauteja ja epidemioita. Varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus estää bakteerien ja virusten leviäminen hyvän henkilökohtaisen hygienian, työskentelyhygienian sekä puhtaanapidon avulla. Alle kouluikäisten lasten infektioiden vähentyessä vähenevät myös antibioottien käyttö ja täten myös antibiooteille vastustuskykyisten bakteerikantojen kehittyminen. Infektioiden torjunnan ja hygienian tulee kuulua osana päivittäiseen toimintaan infektiotilanteesta riippumatta.

Hyvä hygienia varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatusyksiköissä tulee olla kirjalliset hygieniaohteet sekä suunnitelma mahdollisten epidemioiden varalta. Koko henkilöstön (myös sijaisten, harjoittelijoiden ym.) tulee saada koulutusta ja perehdytystä hygieniaan. Jokainen työntekijä on omalta osaltaan vastuussa hygieniaohteiden noudattamisesta. Vanhemmille tiedotetaan hygieniakäytännöistä ja he osallistuvat infektioiden torjuntaan noudattamalla annettuja ohjeita. Hygienia-asioissa ja epidemiaepäilyissä varhaiskasvatus tekee yhteistyötä Infektioiden torjuntayksikön hygieniahoitajien kanssa. Lisäksi terveystarkastajat tekevät säännöllisiä hygienia tarkastuksia.

Yhteistyö vanhempien kanssa

Hygieniakäytännöt varhaiskasvatusyksiköissä paranevat ja lasten infektiot vähenevät, kun tehdään yhteistyötä yksiköiden ja kotien kanssa. Avoin ja huolellinen tiedotus ja sekä keskinäinen luottamus on tärkeää. Yhteistyö tarkoittaa muun muassa seuraavia asioita:

- Uusille perheille kerrotaan varhaiskasvatusyksikön hygieniakäytännöistä
- vanhemmat huolehtivat lapsen käsienpesusta saippualla ja vedellä varhaiskasvatusyksikköön tullessa
- vanhemmat vastaavat tutin ja unilelun puhdistamisesta suositusten mukaisesti
- vanhemmat vastaavat siitä, että varhaiskasvatusyksikköön tuotavat lelut puhdistetaan etukäteen ja myös jälkepäin

Yleinen hygienia

Henkilökunnan työvaatteet

Henkilökunnan vaatetuksen tulee olla tarkoituksenmukainen ja helposti puhdistettava. Työvaatteet säilytetään ja ne vaihdetaan mieluiten yksikössä. Työasu tulee vaihtaa usein ja aina sen likaantuessa. Lyhytaihainen työasu mahdollistaa hyvän käsihygienian. Korut eivät kuulu työasuun. Suosimme myös hajuttomuutta.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

10.12.2025

Käsihygienia

Mikrobit (bakteerit, virukset) leviävät helposti paikasta toiseen käsien kautta. Huolellinen käsihygienia on tehokkain tapa vähentää infektioita ja ehkäistä tartuntojen leviämistä. Lapsille opetetaan, miten ja milloin kädet tulee pestä, ja aikuiset vastaavat siitä, että lasten käsihygienia toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla. Käsienpesun tehostamiseksi voidaan käyttää tarvittaessa lisäksi käsihuhdetta esim. epidemioiden aikana henkilöstön toimesta.

Hyvän käsihygienian edellytyksenä on, että käsissä ei ole koruja tai kelloja ja kynnet ovat lyhyet. Myöskään kynsilakkaa tai rakennekynsiä ei suositella käytettäväksi. Pitkien kynsien, sormusten, kellojen jne. alle kertyy paljon mikrobeja, jotka estävät käsien tehokkaan puhdistuksen ja desinfioinnin.

Toistuva käsienpesu kuivattaa ihoa, sen vuoksi käsivoiteen säännöllinen käyttö ja käsien hoitaminen on tärkeää. Hoidetut kädet ja ehjä iho antavat hyvän suojan ja helpottavat mikrobien poistamista käsistä. Mikrobit tarttuvat helpommin kuivaan, karhentuneeseen ja rikkiinäiseen ihoon.

Käsienpesu saippualla ja vedellä

Käsienpesu saippualla ja vedellä on tehokas tapa poistaa tauteja aiheuttavia mikrobeja käsistä.

Käsienpesupaikan yhteyteen

- suositellaan saippua-annostelijaa
- käsien kuivaamiseen käytetään aina kertakäyttöisiä paperipyyhkeitä. Kangaspyyhkeitä ei käytetä

Sekä henkilöstö että lapset pesevät kädet saippualla ja vedellä sekä kuivaavat kädet huolellisesti

- päiväkotiin tullessa/sieltä lähdettäessä
- ulkoilun jälkeen sisälle tullessa
- ennen ruoan jakamista tai ruokailua
- pöydän pyyhkimisen jälkeen
- niistämisen jälkeen tai työntekijän autettua lasta niistämisessä
- wc-käyntien jälkeen ja uloste-vaipan vaihdon jälkeen henkilöstö desinfioi lisäksi kädet
- eritetahrojen poistamisen/siivoamisen jälkeen – käytetään lisäksi käsihuhdetta
- ripuli- ja oksennustautiin sairastuneen lapsen kanssa leikkimisen tai hänen hoitamisen jälkeen on suositeltavaa käyttää lisäksi myös käsihuhdetta

Käsienpesutekniikka

- kostuta kädet lämpimällä vedellä
- ota käsiin nestesaippuaa 1–2 annosta
- hiero kämmeniä yhteen noin 20 sekuntia
- pese huolellisesti myös kämmenien selkäpuolet, sivustat, ranteet, sormien välit sekä kynsien alustat
- huuhtelee kädet huolellisesti
- kuivaa kädet kertakäyttöiseen paperipyyhkeeseen
- sulje hana paperipyyhkeen avulla tai käsivarrella

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

10.12.2025

Käsidesinfektio

Erityistilanteissa (esim. vaipanvaihdon jälkeen, ennen ruokailua, retkillä) ja mahdollisten epidemioiden aikana voidaan henkilöstön ja lasten käsienspesun lisäksi käyttää alkoholipohjaisia käsihuuhteita (etanoli, 70 paino%). Lasten käsihuuhteen käyttöä tulee aina valvoa. Alkoholilla on pikkulapsille myrkyllistä sisäisesti nautittuna, mutta ihon pinnalla käytettynä se haihtuu nopeasti eikä aiheuta riskiä. Aikuinen annostelee käsihuuhteen lapsille. Alkoholipitoisia aineita säilytetään lasten ulottumattomissa ja poissa avotulen läheisyydestä. Turvallisuusohjeiden noudattaminen on tärkeää.

- alkoholipitoista käsihuhdetta käytetään kuiviin käsiin
- likaiset kädet pestään ensin saippualla ja vedellä, kädet pyyhitään täysin kuiviksi
- kämmeniin annostellaan käsihuhdetta. Lapsille yksi pumppaus, aikuisille 1–2 pumppausta
- ainetta hierotaan käsiin, sormenpäihin, sormien väleihin, kämmeniin ja kämmenselkään, kunnes kädet ovat kuivuneet (n. 30 sek.) Desinfektioaika = haihtumisaika

Suojakäsineiden käyttö

Suojakäsineitä käytetään estämään käsien likaantuminen. Suojakäsinepakkausta säilytetään suojassa roiskeilta ja auringonvalolta. Suojakäsineiden tulee olla kestävä, puuterioimattomat, helposti puettavat. Suositellaan nitrili- tai vinyyliekäsineitä (ei lateksia). Niitä käytetään tehtäväkohtaisesti, eli vain yhtä lasta tai tehtävää kohden, eikä niitä saa pestä, eikä desinfioida.

Suojakäsineitä käytetään aina eritteitä kosketettaessa ja poistettaessa (uloste, veri, oksennus, lima ym.) On tärkeää, ettei käytetyillä käsineillä liata ympäristöä. Suojakäsineitä tulee käyttää wc-tilanteissa, vaipanvaihdoissa ja aina kun lapsella on ripuli. Suojakäsineet ovat kertakäyttöiset ja ne laitetaan roskeen heti käytön jälkeen. Suojakäsineitä käytetään myös, mikäli omissa käsissä on haavoja. Käytön jälkeen kädet pestään saippualla ja vedellä tai käytetään käsihuhdetta.

Suojaesiliinan käyttö

Kertakäyttöistä suojaesiliinaa käytetään, kun työvaate on vaarassa likaantua, kuten vaihtaessa vaippaa sylissä, siivotessa wc-tiloja tai poistettaessa isoa määrää eritteitä. Esiliina on työvaihe/lapsikohtainen.

Lasten vaatteet

Lasten vaatteita säilytetään niille merkityissä paikoissa. On suositeltavaa, että jokaisella lapsella on oma hylly/lokero. Pipokauden aikana pipot säilytetään takin hihoissa. Vaatteita ei saa sekoittaa keskenään ja lasten tulee välttää pipojen lainaamista toisiltaan.

Hygienia yskiessä ja aivastaessa

Useat infektiot tarttuvat yskiessä tai aivastaessa syntyvien pisaroiden välityksellä, esim. influenssa ja muut ylähengitystieinfektiot. Sen vuoksi on tärkeää opettaa lapsille, miten yskiessä, aivastaessa ja niistäessä toimitaan

- yskittää ja aivastetaan nenäliinaan

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

10.12.2025

- jos nenäliinaa ei ole saatavilla, yskittää ja aivastetaan kyynärtaipeeseen, ei muita ihmisiä kohti
- niistetään kertakäyttö nenäliinaan
- nenäliina laitetaan roskeen heti käytön jälkeen, niitä ei säilytetä taskussa
- kädet pestään aina lopuksi saippualla ja vedellä sekä kuivataan hyvin tai käytetään käsihuuhdetta

Hygienia ruokailutilanteissa

Ruoan tarjoilutilanteessa huomioidaan, että

- ruoanjakaja on terve
- huolehditaan hyvästä käsihygieniasta
- ruoanjakaja ei osallistu lasten hoitoon tarjoilun aikana
- omatoimisuutta opettelevat lapset voivat ottaa ruoan itse, aikuisen valvoessa hygienian toteutumista. Aikuinen ohjaa lapsia hyvään käsihygieniaan
- epidemioiden aikana henkilökunta huolehtii ruoan tarjoilusta

Wc-käyntien hygienia

Lapset, jotka käyvät wc:ssä itsenäisesti

- henkilöstö valvoo, että lapsi pesee kädet wc-käynnin jälkeen
- kun henkilöstö auttaa pyyhkimisessä, tulee kädet pestä pyyhkimisen jälkeen
- lapsia ohjataan sulkemaan wc-istuimen kansi ennen huuhtelua
- wc-istuimen/-renkaan puhtaus tarkistetaan ja tarvittaessa se puhdistetaan

Pottaikäiset

- lapsi käy potalla wc-tiloissa ja henkilöstö valvoo potan käyttöä
- potta tyhjennetään wc-pönttöön ja huuhdellaan välittömästi tyhjennyksen jälkeen
- WC:ssä tulee olla erilliset pesualtaat pylynpesua ja käsienpesua varten
- lasten ja henkilöstön huolellinen käsienpesu
- suojakäsineitä käytetään tarvittaessa

MUISTA SULKEA WC-ISTUIMEN KANSI ENNEN HUUHTELUA

Vaippaikäiset

- henkilökunta käyttää suojakäsineitä ja tarvittaessa suojaesiliinaa
- vaipanvaihtoalustan tulee olla helposti puhdistettava, kosteutta imemätön ja pyyhkimistä kestävä. Alustan päällä käytetään lapsikohtaista kertakäyttösuojaa. Mikäli alusta tahriintuu eritteillä, se pyyhitään heti eritteelle sopivalla desinfektioaineella
- lapsen likaiset vaatteet laitetaan muovipussiin, joka suljetaan ja lähetetään vanhempien mukana kotiin
- likainen vaippa kääritään rullalle ja laitetaan välittömästi kannelliseen roskakoriin, jossa on muovipussi. Suositellaan jalalla avattavaa roskakoria. Likaista vaippaa ei laiteta koskaan lattialle tai pöydälle
- pylly pestään juoksevalle vedelle erillisessä pesualtaassa, ei käsienpesualtaassa

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

10.12.2025

- kuivaamiseen käytetään paperipyyhkeitä. Jos tilapäisesti käytetään kangaspyyhettä, se laitetaan pyykkiin välittömästi käytön jälkeen (pesu vähintään 60°C)
- vaipanvaihdon jälkeen kädet pestään
- pesuallas ja hana puhdistetaan huolellisesti. Lisäksi suihkun kahva, jos sitä on käytetty
- hyvä käsihygienia pintojen puhdistuksen jälkeen
- hygieniasyistä päiväkodissa suositellaan käytettäväksi kertakäyttöisiä vaippoja, ei kestopyyhkeitä

Eritetahrojen desinfektio

Eritteitä ovat uloste, virtsa, oksennus, lima, veri ym. muut kehon nesteet. Eritteet sisältävät runsaasti mikrobeja ja muodostavat hyvän kasvualustan, ts. paikan, jossa mikrobit lisääntyvät nopeasti. Tartuntojen leviämisen ehkäisemiseksi on tärkeää poistaa erite välittömästi. Eritteiden poisto kuuluu koko henkilökunnan velvollisuuksiin.

Jokaisessa yksikössä tulee olla ohje eritetahrojen poistamiseksi. On suositeltavaa käyttää koria, jossa on eritetahrojen poistamiseen tarvittavat välineet. Koria säilytetään sovitussa paikassa, poissa lasten ulottuvilta. Jokainen käyttäjä vastaa korin täyttämisestä. Eritetahroja poistettaessa käytetään aina kertakäyttöisiä suojakäsineitä. Eritetahrojen desinfiointikori sisältää kertakäyttöiset suojakäsineet, esiliinan, suu-nenäsuojuksen, paperisia käsipyyhkeitä, roskapusseja, eritteiden desinfektioainetta ja käsihuuhteen. Mikäli desinfektioainetta tehdään itse, tulee se sekoittaa ohjeiden mukaisesti. Seoksen käyttöaika merkitään pulloon näkyvästi. Lisätietoja siivoussuunnitelmassa.

Hygieniä päivälevolla

Vuodevaatteet

- lapsilla tulee olla omat paikat päivälepoa varten
- käytössä tulee olla päiväkodin omat, lapsikohtaiset vuodevaatteet
- lapsikohtaiset tyynyliinat vaihdetaan kerran viikossa, lakanat joka toinen viikko ja heti jos ne likaantuvat
- patjat imuroidaan vuodevaatteiden vaihdon yhteydessä. Sänky pyyhitään myös.
- vuodevaatteita säilytetään lapsen omassa sängyssä tai muussa merkityssä paikassa
- tekstiilit pestään vähintään 60 °C:ssa

Hygieniä leikeissä

Uusia leluja hankittaessa tulee kiinnittää huomiota niiden turvallisuuteen, vesipestävyyteen ja hyvään puhtaanapitoon. On tärkeää hankkia leluja, jotka on helppo puhdistaa ja jotka kestävät vesipesua sekä desinfiointia. Lelujen mukana tulevat puhdistusohjeet tulee säilyttää. Jos lapsi vie päiväkotiin omia leluja, tulee vanhempien vastata lelun puhdistamisesta etu- ja jälkikäteen.

Rooliasut ja lelut

Lasten roolileikeissä käyttämät vaatteet puhdistetaan säännöllisesti, vähintään kaksi kertaa vuodessa sekä tarvittaessa. Rooliasujen päähineitä tulee välttää etenkin, jos päiväkodissa on havaittu täitartuntoja.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

10.12.2025

Lelujen puhdistamisessa noudatetaan lelujen omia puhdistusohjeita.

Lelut / digitaaliset laitteet	Puhdistus
Kovat lelut, joita lapset laittavat suuhun	Päivittäin tai käytetään vaihtoleluja
Muut kovat lelut, joita käytetään paljon	Viikoittain ja tarvittaessa
Pehmeät lelut ja pelit, jotka eivät kestä vesipesua	Käytetään vaihtoleluja vuoroviikoin
Pehmeät lelut, jotka kestävät vesipesua	2-4 kertaa kuukaudessa ja tarvittaessa
Vesilelut, leikkikeittiöt	Viikoittain tai käytetään vaihtoleluja
Muovailuvaha	Vaihdetaan säännöllisesti, ei pidä käyttää epidemioiden aikana
Digitaaliset laitteet	Pinta pyyhitään heti käytön jälkeen tai päivittäin

Puhdistusaineet

- yleispuhdistusaine tai heikosti emäksinen yleispuhdistusaine
- tarvittaessa desinfektioaine
- konepesu lelun sietämässä lämpötilassa. Myös kovia leluja voi pestä koneessa. Käytetään pesupussia. Nestemäistä pesuainetta pieni määrä.

Siivous

Päivittäisessä toiminnassa pinnoille ja ympäristöön kertyy paljon likaa. Lika sisältää normaaleja mikrobeja, mutta lika voi sisältää myös tartuttavia mikrobeja. Siksi yksikön pinnat on puhdistettava huolellisesti riittävän usein. Terveysvalvonnan vaatimusten mukaisesti yksikössä on oltava kirjalliset siivousohjeet.

Siivouksessa kiinnitetään erityisesti huomiota kosketuspintoihin (pinnat, joita kosketetaan usein) sekä märkätiloihin. Huomioi etenkin:

- WC-tilat, etenkin WC-istuin ja potat
- ovenkahvat
- hanat
- pöytätasot
- tuolien käsinojat
- valokatkaisijat
- näppäimistöt ja puhelimet
- lelut
- eritteet

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

10.12.2025

Lisäksi:

- patjojen, petauspatjojen ja sänkyjen puhdistus
- vuodevaatteiden huolto ja puhdistus
- roolivaatteiden, suojaliivien pesu
- verhojen pesu ja huolto
- ruokalappujen, pyllypyyhkeiden, lelujen pesu
- leluhyllyjen pyyhkiminen
- vaipparoskat – tyhjentäminen päivittäin ja vaipparoska-astian pesu 1 x viikko
- kuivauskaappien sisäosat
- osastoilla olevin ruokailutilojen pöytien ja tuolien pyyhkiminen ennen ruokailua ja ruokailun jälkeen

Epidemiaepäily

Jos useampi lapsi sairastuu samanlaisiin oireisiin samaan aikaan, saattaa kyseessä olla epidemia. Epidemiaepäilyssä hygieniasuosituksia on noudatettava tarkasti ja hygieniaa tehostetaan varhaisessa vaiheessa. Tarvittaessa otetaan yhteys nimettyyn terveydenhoitajaan tai/ja hygieniahoitajaan.